

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. lapkričio 7 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės (kolegijos pirmininkė), Gražinos Davidonienės, Artūro Driuko, Andžej Maciejewski, Donato Šerno, Algirdo Taminsko (pranešėjas) ir Egidijos Tamošiūnienės,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal **pareiškėjos uždarnosios akcinės bendrovės „InLT“** kasacinį skundą dėl Šiaulių apygardos teismo 2022 m. spalio 12 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjos uždarnosios akcinės bendrovės „InLT“ skundą dėl antstolio veiksmų, suinteresuoti asmenys antstolis Vaidas Drungilas, Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių antstolio teisę į atlygį ir jo dydį, kai, pasibaigus raginime įvykdyti vykdomąjį dokumentą nustatytam terminui, skolininkas su išieškotoju sudaro taikos sutartį dėl mokestinės nepriemokos mokėjimo tvarkos, tačiau neišsprendžia vykdymo išlaidų paskirstymo ir apmokėjimo klausimo, aiškinimo ir taikymo.
2. Pareiškėja prašė panaikinti antstolio V. Drungilo 2022 m. liepos 8 d. vykdymo išlaidų apskaičiavimą vykdomojoje byloje Nr. 0047/21/01174; įpareigoti antstolį V. Drungilą atlikti ir pateikti vykdymo išlaidų skaičiavimus pagal Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 1R-352 patvirtintos Sprendimų vykdymo instrukcijos (toliau – ir Sprendimų vykdymo instrukcija) 113 punktą; priteisti iš antstolio bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Pareiškėja nurodė, kad antstolis V. Drungilas 2022 m. liepos 8 d. vykdymo išlaidas apskaičiavo šurkščiai pažeisdamas Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostatas; jos neatitinka realių vykdymo išlaidų ir yra akivaizdžiai neproporcingos. Vykdymo išlaidų apskaičiavimas negalėjo būti atliktas dėl šių aplinkybių: 1) antstolis 2022 m. birželio 17 d. patvarkymu nutraukė vykdomąją bylą Nr. 0047/21/01174, todėl joje negalėjo būti atliekami veiksmai; 2) antstolis 2022 m. birželio 20 d. patvarkymu perdavė Telšių apylinkės teismui skundą ir vykdomąją bylą Nr. 0047/21/01174. Skundžiamame vykdymo išlaidų apskaičiavime nurodyta vienintelė vykdymo išlaidų rūšis – atlygis antstoliui (nėra nei administravimo išlaidų, nei išlaidų tretiesiems asmenims), be to, atlygio suma išpūdingai didelė (47 309,57 Eur), nors šioje vykdomojoje byloje jau išieškota 4332,77 Eur vykdymo išlaidų. Apskaičiuodamas išlaidas, antstolis nepateikė skaičiavimų pagal Sprendimų vykdymo instrukcijos 113 punkte nustatytą formulę, nenurodė sumos, kuri buvo išieškota vykdymo procese. Atlygį antstoliui galima apskaičiuoti tik žinant išieškotą antstolio sumą. Sprendimų vykdymo instrukcijos 109.16 punkte nustatyta minimali 1740 Eur antstolio atlygio suma tokiose vykdomosiose bylose, o šioje vykdomojoje byloje jau išieškota 4332,77 Eur vykdymo išlaidų, todėl daroma prielaida, kad šiuo metu visos vykdymo išlaidos yra apmokėtos.
4. Suinteresuotas asmuo antstolis V. Drungilas 2022 m. liepos 22 d. patvarkymu atmetė pareiškėjos (skolininkės) skundą, nurodydamas, kad apskaičiuotos vykdymo išlaidos atitinka teisės aktų reikalavimus, todėl nėra pagrindo naikinti, keisti patvarkymo ar atleisti skolininkę nuo vykdymo išlaidų (atlygio antstoliui) apmokėjimo. Skolininkė neįvykdė savo prievolės išieškotojai (valstybei) iki vykdomojo dokumento pateikimo antstoliui momento, taip pat ir per antstolio suteiktą papildomą raginimo terminą. Vykdomojoje byloje atlikti pirminiai ir tolesni išieškojimo veiksmai, apskaičiuotos ir surašytos vykdymo išlaidos, surašytas ir išsiųstas raginimas skolininkai, patikrinti Nekilnojamojo turto registro duomenys, taikytos priverstinio vykdymo priemonės ir kt. Skolininkė informuota apie tai, kad, pasibaigus nustatytam papildomam raginimo terminui, iš jos bus išieškomos visos vykdymo išlaidos, kartu ir visas Sprendimų vykdymo instrukcijos 109.16 punktu nustatytas atlygis antstoliui. Su išieškotoja sudaryta taikos sutartimi ar kitais dokumentais skolininkė nebuvo atleista nuo išieškotojai (valstybei) mokėtinos sumos sumokėjimo, skola nebuvo sumažinta, todėl nėra pagrindo mažinti ar skolininkę atleisti nuo vykdymo išlaidų mokėjimo. Pareiškėjai pareiškus prieštaravimus dėl vykdymo išlaidų, 2022 m. liepos 8 d. jai pateiktas patikslintas apskaičiavimas, jame nurodytas mokėtinas vykdymo išlaidų (atlygio antstoliui) likutis neviršija Sprendimų vykdymo instrukcijos 109.16 punkte nustatytų dydžių.
5. Suinterasuotas asmuo Valstybinė mokesčių inspekcija (toliau – ir VMI) nurodė, kad sutinka su antstolio 2022 m. liepos 22 d. patvarkyme dėl pateikto skundo išdėstytais argumentais ir prašo pareiškėjos skundą atmesti kaip nepagrįstą.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Telšių apylinkės teismas 2022 m. rugpjūčio 23 d. nutartimi tenkino dalį skundo, panaikino antstolio 2022 m. liepos 8 d. vykdymo išlaidų

apskaičiavimo Nr. 036-742 dalį, pagal kurią iš pareiškėjos UAB „InLT“ turi būti išieškotas 47 309,57 Eur atlygis antstoliui, ir nustatė, kad antstolio atlygis yra 30 000 Eur.

7. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad skolininkė UAB „InLT“ sudarė su išieškotoja Valstybine mokesčių inspekcija taikos sutartį, todėl 2022 m. birželio 17 d. vykdomoji byla buvo nutraukta. Byloje nėra ginčo, kad skolininkė neįvykdė sprendimo geruoju ir skolininkės bei išieškotojos taikos sutartis buvo sudaryta pasibaigus raginime nustatytam terminui įvykdyti sprendimą. Dėl to pirmosios instancijos teismas pripažino, kad antstolis, ir nutraukęs vykdomąją bylą, pagrįstai tęsė iš skolininkės apskaičiuotą vykdymo išlaidų išieškojimą.
8. Pirmosios instancijos teismas nustatė ir tai, kad antstolis 2021 m. lapkričio 10 d. skolų ir vykdymo išlaidų apskaičiavimu byloje Nr. 0047/21/001174 apskaičiavo sau 51 250,11 Eur atlygį, o skundžiamu 2022 m. liepos 8 d. vykdymo išlaidų apskaičiavimu Nr. 036-742 iš skolininkės prašo išieškoti 47 309,45 Eur atlygį antstoliui. Pirmosios instancijos teismas, remdamasis Sprendimų vykdymo instrukcijos 109–112 punktų nuostatomis ir atsizvelgdamas į tai, kad vykdomojoje byloje iš skolininkės išieškotina suma buvo 1 281 095,68 Eur, pripažino, jog antstolis tinkamai apskaičiavo atlygio už vykdomojo dokumento vykdymą dydį (51 250,11 Eur). Pirmosios instancijos teismas atkreipė dėmesį į teismų praktiką, pagal kurią tais atvejais, kai skolininkas įvykdo teismo sprendimą arba šalys sudaro taikos ar skolos padengimo sutartį pasibaigus raginime įvykdyti sprendimą nustatytam terminui, atlygio antstoliui dydis turi būti apskaičiuojamas nuo visos išieškotinos sumos. Dėl to teismas pripažino, kad antstolio 2022 m. liepos 8 d. vykdymo išlaidų apskaičiavime Nr. 036-742 nurodyta atlygio antstoliui suma (47 309,57 Eur) apskaičiuota tinkamai, vadovaujantis Sprendimų vykdymo instrukcija.
9. Pirmosios instancijos teismas įvertino tai, kad antstolis, priverstinai vykdydamas 1 281 095,68 Eur mokesstinės nepriemokos iš skolininkės išieškojimą, išieškotojos naudai nuo 2021 m. rugsėjo mėnesio iki 2022 m. birželio mėnesio išieškojo 95 929,40 Eur. Pagal skolininkės ir išieškotojos sudarytos taikos sutarties nuostatas, skolininkė dalį skolos turėjo sumokėti iki taikos sutarties sudarymo, dėl likusios nepriemokos sumos grąžinimo šalys sudarė nepriemokos dalių grąžinimo grafiką, pagal kurį skolininkė nuo 2022 m. birželio mėnesio iki 2023 m. lapkričio mėnesio įsipareigojo kas mėnesį mokėti po 31 198,92 Eur. Pirmosios instancijos teismas, įvertinęs faktines bylos aplinkybes (skolininkės elgesį iki ir po priverstinio vykdymo proceso pradžios, antstolio atlikto darbo apimtį, sudarytos taikos sutarties sąlygas), atsizvelgdamas į atlygio antstoliui paskirtį, jo teisėtus lūkesčius tikėtis tam tikro rezultato, kai skolininkas laiku nevykdys raginime nurodytos prievolės, o antstolis veiks teisėtai, taip pat į tai, kad skolininkė, nesumokėdama skolos per raginime nurodytą terminą, turėjo numatyti galimas to neigiamas pasekmes, nusprendė, jog šios bylos atveju skolininkės ir antstolio teisėtų interesų pusiausvyrą, Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostatas ir bendruosius teisės principus (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 1.5 straipsnis) atitiktų 30 000 Eur atlygio antstoliui nustatymas. Dėl to pirmosios instancijos teismas panaikino antstolio 2022 m. liepos 8 d. vykdymo išlaidų apskaičiavimo Nr. 036-742 dalį, pagal kurią iš skolininkės turi būti išieškotas 47 309,57 Eur atlygis antstoliui, ir nustatė 30 000 Eur išieškotiną antstolio atlygį.
10. Šiaulių apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal pareiškėjos atskirąjį skundą, 2022 m. spalio 12 d. nutartimi paliko nepakeistą Telšių apylinkės teismo 2022 m. rugpjūčio 23 d. nutartį.
11. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad skolininkė ir išieškotoja taikos sutartyje neišsprendė vykdymo išlaidų paskirstymo ir apmokėjimo klausimo, todėl 2022 m. birželio 17 d. patvarkyme Nr. S-22-47-17714 dėl vykdomosios bylos nutraukimo buvo nurodyta, jog vykdymo išlaidų apmokėjimas bus sprendžiamas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 610–611 straipsnių bei Sprendimų vykdymo instrukcijos 164 ir 167 punktų nustatyta tvarka. Vykdomosios bylos šalys taikos sutartį dėl prievolės įvykdymo sudarė tik 2022 m. birželio mėnesį, t. y. praėjus daugiau kaip 8 mėnesiams nuo raginime įvykdyti sprendimą nustatyto termino. Dėl to iš skolininkės turi būti išieškotos visos vykdymo išlaidos, kartu ir atlygis antstoliui už vykdomojo dokumento įvykdymą. Nors vykdymo išlaidų apskaičiavimas priimtas nutraukus vykdomąją bylą ir grąžinus vykdomąjį dokumentą, tai savaime nelemia vykdymo išlaidų skaičiavimo neteisėtumo. Apeliacinės instancijos teismas atkreipė dėmesį į tai, kad skolininkė iš dalies įvykdė vykdomąjį dokumentą pasibaigus terminui, per kurį gera valia jį galėjo įvykdyti. Kadangi taikos sutartyje šalys neišsprendė vykdymo išlaidų apmokėjimo antstoliui klausimo, tai antstolis pagrįstai neužbaigė vykdomųjų bylų ir tęsė likusios vykdymo išlaidų dalies išieškojimą iš pareiškėjos.
12. Faktas, kad priverstinio vykdymo proceso metu skolininkas pats sumoka skolą ar kitaip atsiskaito su išieškotoju, nėra pagrindas pripažinti, jog skolininkas įvykdė vykdomąjį dokumentą gera valia, nes tokius veiksmus jis atlieka jau prasidėjus priverstinio vykdymo procesui. Pozicija, kad antstoliui turi būti atlyginamos tik faktiškai turėtos vykdymo išlaidos, reikštų, jog būtų padengiamos tik faktinės vykdymo sąnaudos, t. y. antstolio kontoros sąnaudos, kurios neapima antstolio, kaip fizinio asmens, uždarbio, t. y. tokiu atveju antstolis galėtų padengti tik turėtas išlaidas, tačiau negalėtų užsidirbti iš savo veiklos, t. y. negautų atlyginimo kaip fizinis asmuo. Taigi teisėtų lūkesčių principo pažeidimas gali turėti neigiamą poveikį sprendimų vykdymo veiksmingumui.
13. Nagrinėjamu atveju išieškotoja ir skolininkė sudarė taikos sutartį, šalys vykdymo išlaidų paskirstymo ir apmokėjimo klausimo taikos sutartyje neišsprendė, todėl ir vykdymo išlaidos išieškomos vadovaujantis Sprendimų vykdymo instrukcijos 164 ir 167 punktais.
14. Vadovaujantis Sprendimų vykdymo instrukcijos 109–112 punktais, instrukcijos 109 punkte nurodyto atlygio antstoliui dydis apskaičiuojamas atsizvelgiant į išieškotinas sumas. Procentine išraiška išreikštas atlygio antstoliui dydis apskaičiuojamas išieškotiną sumą dauginant iš instrukcijos 109 punkte nurodytų procentų. Jeigu apskaičiuotas atlygio antstoliui dydis yra mažesnis už instrukcijos 109 punkte nustatytą minimalų atlygį antstoliui, išieškomas minimalus atlygis antstoliui. Kai išieškotina suma yra nuo 29 000 Eur, atlygis antstoliui už vykdomojo dokumento įvykdymą yra 4 procentai nuo išieškotos sumos, bet ne mažiau kaip 1740 Eur. Byloje nustatyta, kad antstolis 2021 m. lapkričio 10 d. skolų ir vykdymo išlaidų apskaičiavimu byloje Nr. 0047/21/001174 apskaičiavo sau 51 250,11 Eur atlygį, o skundžiamame 2022 m. liepos 8 d. vykdymo išlaidų apskaičiavime Nr. 036-742 nurodė 47 309,45 Eur atlygį antstoliui.
15. Apeliacinės instancijos teismas pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad antstolio 2022 m. liepos 8 d. vykdymo išlaidų apskaičiavime Nr. 036-742 nurodyta atlygio antstoliui suma (47 309,57 Eur) yra apskaičiuota tinkamai ir pagrįstai, vadovaujantis Sprendimų vykdymo instrukcija. Aplinkybė, kad pirmosios instancijos teismas netinkamai įvertino nepriemokos dalių grąžinimo grafiko terminą, neturi teisinės reikšmės antstolio atlygiui apskaičiuoti. Pareiškėja nepateikė duomenų apie 4332,77 Eur vykdymo išlaidų (kitu atveju nurodomas 3838,66 Eur atlygis antstoliui) sumokėjimą antstoliui. Šioje byloje pagrįstai atlygio antstoliui dydis apskaičiuotas nuo visos išieškotinos sumos.
16. Apeliacinės instancijos teismas atmetė pareiškėjos argumentus, kad pirmosios instancijos teismas netinkamai įvertino antstolio atlikto darbo apimtį, neanalizavo, kiek ir kokių veiksmų antstolis atliko, nurodė, kad pareiškėja skundė antstolio 2022 m. liepos 8 d. vykdymo išlaidų apskaičiavimą Nr. 036-742, kuriame nurodytas tik atlygis antstoliui, taigi teismas neturėjo išsamiai nurodyti antstolio atliktų darbų apimties. Be to, pirmosios instancijos teismas, vertindamas ne tik antstolio atlikto darbo apimtį, bet ir skolininkės elgesį iki ir po priverstinio vykdymo proceso pradžios, sudarytos taikos sutarties sąlygas, atsizvelgdamas į atlygio antstoliui paskirtį, jo teisėtus lūkesčius tikėtis tam tikro rezultato, kai skolininkas laiku nevykdys raginime nurodytos prievolės, o antstolis veiks teisėtai, tai, kad skolininkė, nesumokėdama skolos per raginime nurodytą terminą, turėjo numatyti galimas neigiamas pasekmes, antstolio apskaičiuotą atlygį pagrįstai sumažino iki 30 000 Eur.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

17. Kasaciniu skundu pareiškėja prašo panaikinti Šiaulių apygardos teismo 2022 m. spalio 12 d. nutartį, pakeisti Telšių apylinkės teismo 2022 m. rugpjūčio 23 d. nutartį, persikirstyti pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose patirtas bylinėjimosi išlaidas, priteisti pareiškėjos naudai iš antstolio 700 Eur kasaciniame teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

- 17.1. Apeliacinės instancijos teismas, darydamas išvadą, kad atlygis antstoliui turi būti apskaičiuojamas nuo visos išieškotos sumos, netinkamai rėmėsi teismų praktika (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-1/2007, 2007 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-5/2007, 2015 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-419-915/2015), kurioje pažymėta, kad teismas, nagrinėdamas antstolio paduotą CPK 611 straipsnyje nustatyta tvarka pareikšimą dėl vykdymo išlaidų išieškojimo iš skolininko, turi patikrinti visų antstolio nurodytų išieškotųjų išlaidų pagrįstumą, taip pat tai, ar prašomos išieškoti sumos apskaičiuotos pagal Sprendimų vykdymo instrukcijos taisykles. Šiuo atveju apeliacinės instancijos teismas atsisakė patikrinti prašomų išieškoti išlaidų pagrįstumą ir nurodė, kad išlaidų apskaičiavimas gali būti atliktas ne pagal Sprendimų vykdymo instrukcijos taisykles. Apeliacinės instancijos teismo argumentai ir išvada, kad skundžiamas tik antstolio 2022 m. liepos 8 d. vykdymo išlaidų (atlygio antstoliui) apskaičiavimas, todėl teismas neturėjo detaliai analizuoti antstolio atliktų darbų apimtį, prieštarauja Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotai teismų praktikai, kartu patvirtina, jog atskirasis skundas nebuvo tinkamai išnagrinėtas, neatsakyta į esminius jo argumentus.
- 17.2. Kasacinio teismo praktikoje nustatyta, kad prieš sprendžiant apie konkretų antstolio atlyginimo dydį visų pirma turėtų būti nustatyta išieškotina ir išieškota suma, kuri pagal Sprendimų vykdymo instrukciją yra pagrindas apskaičiuoti atlyginimo dydį, tada, atsižvelgiant į nustatytas bylos aplinkybes, galima spėti, ar yra pagrindas šį atlyginimą sumažinti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 5 d. nutartis civilinėse bylose Nr. 3K-7-1/2007 ir Nr. 3K-7-5/2007). Apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas dėl atlygio antstoliui, neįvertino, ar konkretus priteistinas dydis nepaneigia šio instituto funkcijos, t. y. atlygina antstoliui už vykdomųjų dokumentų įvykdymą, tačiau nelenia skolininkui pernelyg sunkių padarinių, nepaneigia skolininko rezultatinių pastangų taikiai užbaigti vykdymo procesą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-465-916/2017).
- 17.3. Apeliacinės instancijos teismas nevertino, kad skolininkė (pareiškėja) dėl objektyvių aplinkybių negalėjo ir negali mokėstinės nepriemokos padengti vienu metu, priverstinio vykdymo metu bendradarbiavo su antstoliu ir išieškotoja, dengė skolą dalimis, visada siūlė nepriemokos grąžinimą išdėstyti pagal įmonės galimybes, o tai yra palankiausia abiejų šalių interesams. Ne t i r e s a n t įvykdytam vykdomajam dokumentui, atsižvelgus į ypatingas aplinkybes, atlygis antstoliui gali būti mažinamas net iki mažesnio už Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytą minimumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-465-916/2017). Apeliacinės instancijos teismas neatsižvelgė į tai, kad įvykdyta tik nedidelė vykdomojo dokumento dalis, kitos nepriemokos mokėjimas išdėstytas 36 mėnesiams, antstoliui jau yra sumokėta 4332,77 Eur vykdymo išlaidų, o tai beveik dvigubai viršija Sprendimų vykdymo instrukcijos nustatytą minimumą. Apeliacinės instancijos teismas nenagrinėjo skolininkės ir antstolio teisėtų interesų pusiausvyros klausimo, o tik nurodė pripažįstantis pirmosios instancijos teismo nustatytą 30 000 Eur atlygį antstoliui. Tokia teismo nustatyta suma yra akivaizdžiai neproporcinga, sukelianti pareiškėjai pernelyg sunkias pasekmes, net kelianti realų pavojų taikos sutarties vykdymui, nes sudaro beveik visą vieno mėnesio mokėjimą pagal taikos sutartį. Neatsižvelgta į tai, kad taikos sutartis sudaryta ne vykdymo procese, o bankroto byloje išieškotojai atsisakius savo sprendimo dėl priverstinio išieškojimo ir pakeitus sprendimą dėl atsisakymo išdėstyti nepriemoką. Vykdomo išlaidų proporcingumui įvertinti atsižvelgtina ir į tai, kad iki vykdomosios bylos sustabdymo (iškėlus pareiškėjai bankroto bylą) ir vykdomojo dokumento perdavimo bylą nagrinėjančiam teismui iš skolininkės išieškota 95 929,40 Eur skobs ir 3838,66 Eur atlygio antstoliui.
- 17.4. Apeliacinės instancijos teismas, darydamas išvadą, kad aplinkybė, jog vykdymo išlaidų apskaičiavimas, priimtas po vykdomosios bylos nutraukimo ir vykdomojo dokumento grąžinimo, savaime nepaneigia vykdymo išlaidų apskaičiavimo teisėtumo, netinkamai taikė ir aiškino CPK 609 straipsnio 2 dalies, 611 straipsnio 4 dalies ir 624 straipsnio 1 dalies nuostatas. CPK 611 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad gali būti išieškomos tik iki vykdomojo dokumento grąžinimo priskaičiuotos vykdymo išlaidos. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai rėmėsi CPK 624 straipsnio 1 dalimi, nes ši norma reglamentuoja veiksmus teismo sprendimo neįvykdymo atveju. Priverstinės priemonės negali būti taikomos vadovaujantis teisės analogija, taikomos tik įstatymo nustatyta atveju. Valstybės institucijų priimti sprendimai iš esmės skiriasi nuo įsiteisėjusio teismo sprendimo, nes gali būti atšaukti, pakeisti ar panaikinti juos pačius priėmusios institucijos, taip pat jie gali būti panaikinti apskundus juos aukštesnei institucijai ar teismui. Nagrinėjamu atveju išieškotoja vykdė išieškojimą ne teismo tvarka (pati priėmė sprendimą priverstinai išieškoti lėšas, toks sprendimas buvo apskųstas teismui ir dėl jo dar nepriimtas galutinis sprendimas), priėmė sprendimą dėl priverstinio nepriemokos išieškojimo ir pavedė jį vykdyti antstoliui; vėliau išieškotoja atsisakė tokio savo sprendimo ir sudarė taikos sutartį dėl nepriemokos mokėjimo grafiko. Kadangi išieškotoja atsisakė priverstinio išieškojimo, tai turėtų būti taikoma CPK 629 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostata.
- 17.5. Apeliacinės instancijos teismas vadovavosi Sprendimų vykdymo instrukcijos 164, 167 punktais ir nepagrįstai netaikė šios instrukcijos 113 punkto nuostatos. CPK 609 straipsnio 1 dalyje nustatyta vykdymo išlaidų sudėtis, tarp jų ir atlygis antstoliui už vykdomųjų dokumentų vykdymą, faktinių aplinkybių konstatavimą teismo pavedimu, dokumentų perdavimą ir įteikimą teismo pavedimu. Pagal CPK 609 straipsnio 2 dalį, vykdymo išlaidos grindžiamos ekonominiais skaičiavimais, atsižvelgiant į veiklos, atliekant antstolio funkcijas, pobūdį. Vykdomosios bylos administravimo išlaidos turi atitikti antstolio ir jo darbuotojų patiriamas sąnaudas (materialines ir laiko) atliekant vykdymo veiksmus. Atlygis antstoliui nustatomas įvertinant poreikį sukurti tinkamas klientų aptarnavimo sąlygas ir įdarbinti reikalingos kvalifikacijos darbuotojus, atsižvelgiant į vykdymo išlaidų persikirstymą (kryžminį subsidijavimą) tarp skirtingų vykdymo proceso dalyvių. Vykdomosiose bylose dėl pinigų sumų išieškojimo vykdomosios bylos administravimo išlaidų ir atlygio antstoliui dydžiai nustatomi atsižvelgiant į išieškotiną sumą. Sprendimų vykdymo instrukcijos 113 punkte nustatyta, kad jeigu buvo išieškota mažesnė suma nei visa skola su vykdomo išlaidomis, atlygis antstoliui apskaičiuojamas proporcingai išieškotojams tenkančiai sumai pagal nustatytą formulę. Sprendimų vykdymo instrukcijos 109.16 punkte nustatyta, kad atlygis antstoliui yra 4 proc. nuo išieškotos sumos, bet ne mažiau kaip 1740 Eur. Taigi teisės normose atlygis siejamas su išieškota, o ne išieškotina suma.
18. Suinteresuotas asmuo antstolis V. Drungilas atsiliepimu į kasacinį skundą prašo kasacinį skundą atmesti, priteisti iš pareiškėjos kasaciniame teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 18.1. Pareiškėja atskirajį skundą grindė tuo, kad 2022 m. birželio 17 d. buvo nutraukta vykdomoji byla ir grąžintas vykdomasis dokumentas, o vykdomo išlaidos apskaičiuotos tik 2022 m. liepos 8 d. Apeliacinės instancijos teismas išnagrinėjo būtent šiuos argumentus dėl CPK 586 straipsnio 1, 2 dalių, 611 straipsnio 4 dalies nuostatų taikymo ir tinkamai vadovavosi kasacinio teismo praktika.
- 18.2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje padaryta išvada, kad, skolininkui įvykdžius sprendimą po to, kai pasibaigė terminas sprendimą įvykdyti geru metu, antstoliui atlygis priklauso neatsižvelgiant į tai, kokius vykdymo veiksmus jis atliko. Nuostata, kad antstoliui neturi būti mokamas atlygis, jeigu skolininkas priverstinio vykdymo procese pats sumoka skolą ar kitaip atsiskaito su išieškotoju, reikštų antstolio teisėtų lūkesčių principo pažeidimą. Šiuo atveju svarbu tai, kad skolininkas įvykdė atitinkamą vykdomąjį dokumentą pasibaigus terminui, per kurį jis galėjo įvykdyti jį gera valia, t. y. prasidėjus priverstinio vykdymo procesui. Be to, pozicija, kad antstoliui turi būti atlyginamos tik faktiškai turėtos vykdymo išlaidos, reikštų, jog būtų padengiamos tik faktinės vykdymo sąnaudos, tačiau antstolis negautų atlygio kaip fizinis asmuo. Tokia situacija panaikintų jo motyvą efektyviai vykdyti vykdomuosius dokumentus, pažeistų teisėtų lūkesčių principą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-1/2007; 2015 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-419-915/2015, kt.). Nagrinėjamu atveju teismas vykdomojoje byloje antstoliui priklausantį atlygį sumažino nuo 47 309,57 Eur iki 30 000 Eur, taip įgyvendindamas kasacinio teismo praktikoje suformuluotus reikalavimus dėl atlygio antstoliui apskaičiavimo ir jo sumažinimo.
- 18.3. Pareiškėja nepagrįstai teigia, kad apeliacinės instancijos teismas neatsižvelgė į tai, jog įvykdyta tik nedidelė vykdomojo dokumento dalis. Antstolis, pradėjęs vykdymo procesą, įgyja teisę išieškoti iš skolininko vykdymo išlaidas (CPK 610, 611 straipsniai) bei atlygį antstoliui už vykdomojo dokumento vykdymą (CPK 609 straipsnis, Sprendimų vykdymo instrukcijos 105 punktas). Tais atvejais,

kai skolininkas neįvykdo sprendimo geruoju ir pradedamas priverstinis teismo sprendimo vykdymas, skolininkas turi suvokti, kad toks vykdymas sukels jam papildomų neigiamų turinių padarinių (Sprendimų vykdymo instrukcijos 164 punktą). Pagal Sprendimų vykdymo instrukcijos 167 punktą, kai vykdomoji byla nutraukiama dėl to, kad ieškovas ir skolininkas sudarė taikos sutartį arba skolos padengimo sutartį (CK 6.436 straipsnis) ir vykdymo išlaidų paskirstymo ir apmokėjimo klausimas nebuvo išspręstas taikos sutartyje arba skolos padengimo sutartyje, vykdomoji byla neužbaigiama ir visos vykdymo išlaidos išieškomos iš skolininko. Kadangi nagrinėjamu atveju šalys taikos sutartimi neišsprendė vykdymo išlaidų paskirstymo ir jų apmokėjimo, tai patvarkyme dėl vykdomosios bylos nutraukimo nurodyta, jog jų apmokėjimas bus sprendžiamas CPK 610-611 straipsnių bei Sprendimų vykdymo instrukcijos 164, 167 punktuose nustatyta tvarka.

- 18.4. Pažymėta, kad svarbus taikos sutarties sudarymo momentas. Visos vykdymo išlaidos, įskaitant atlygį antstoliui, turi būti sumokamos, jei taikos sutartis sudaryta pasibaigus raginime įvykdyti teismo sprendimą terminui. Nagrinėjamu atveju skolininkė ir ieškotoja taikos sutartį dėl prievolės įvykdymo sudarė po daugiau nei 8 mėnesių nuo raginimo termino pabaigos. Tokiu atveju iš skolininkės išieškotinos visos vykdymo išlaidos, kartu ir atlygis antstoliui už vykdomojo dokumento įvykdymą.
- 18.5. Kasacinio teismo praktikoje (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 5 d. nutartys civilinėse bylose Nr. 3K-7-1/2007 ir Nr. 3K-7-5/2007) viso atlyginimo antstoliui už vykdomojo dokumento įvykdymą išieškojimas paaiškinamas tuo, jog priverstinis teismo sprendimų vykdymas yra antstolio profesinė veikla, kurią griežtai reglamentuoja ir už kurios vykdymą atlyginimą antstoliui nustato valstybė. Remiantis valstybės nustatyto vykdymo išlaidų teisiniu reglamentavimu susiklosto teisėti antstolių ekonominiai lūkesčiai. Valstybės nustatyti atlygio antstoliui už jam pavestų funkcijų vykdymą dydžiai yra pagrindas antstoliui tikėtis tam tikro rezultato, t. y. kad už teisėtą priverstinio pobūdžio priemonių panaudojimą jis gaus nustatytą atlygį.
- 18.6. Pareiškėja nepagrįstai kelia klausimą dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos 113 punkto taikymo nagrinėjamu atveju. Ieškotoja ir skolininkė sudarė taikos sutartį, todėl vykdymo išlaidos išieškomos Sprendimų vykdymo instrukcijos 164 ir 167 punktų, o ne 113 punkto pagrindu.

Išplėstinė teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl turinių padarinių, kuriuos skolininkas patiria dėl antstolio taikomų priverstinio vykdymo priemonių

19. Pagal bendrąją taisyklę vykdymo veiksmai prasideda nuo raginimo įvykdyti sprendimą išsiuntimo skolininkui. Raginimas įvykdyti sprendimą yra procesinis dokumentas, kuriuo antstolis praneša skolininkui apie tai, kad yra pateiktas vykdyti vykdomasis dokumentas ir kad, jeigu šiame dokumente nurodyti veiksmai per antstolio nustatytą terminą nebus įvykdyti, bus pradėta priverstinio vykdymo procedūra (CPK 655 straipsnio 1 dalis). Taip skolininkas yra informuojamas apie pradėtą vykdymo procesą, kartu suteikiant jam galimybę per nustatytą terminą įvykdyti reikalavimą ir išvengti priverstinio vykdymo priemonių bei jų lemiamų papildomų išlaidų. Šios normos reikalavimo vykdymas yra viena iš skolininko teisių ir teisėtų interesų garantijos formų, nes skolininkui, nors ir žinančiam, kad dėl jo yra priimtas sprendimas, turintis įpareigojamojo ar draudžiamojo pobūdžio elementų, pranešama apie tai, kad yra pateiktas vykdyti vykdomasis dokumentas ir kad, jeigu šiame dokumente nurodyti veiksmų skolininkas per antstolio nustatytą terminą neįvykdys, bus pradėta priverstinio vykdymo procedūra (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. liepos 15 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-371-701/2016 16 punktą).
20. Priverstinis sprendimo vykdymas, kurį atlieka valstybės įgaliotas asmuo – antstolis, sukelia skolininkui neigiamų turinių padarinių, nes jis, neįvykdes sprendimo gera valia, privalo atlyginti priverstinio vykdymo išlaidas.
21. CPK 609 straipsnyje nustatyta, kad vykdymo išlaidas sudaro: 1) vykdomosios bylos administravimo išlaidos; 2) išlaidos tretiesiems asmenims už konkrečioje vykdomojoje byloje šių asmenų suteiktas paslaugas; 3) atlygis antstoliui už įstatymų nustatytų vykdomųjų dokumentų vykdymą, faktinių aplinkybių konstatavimą teismo pavedimu, dokumentų perdavimą ir įteikimą teismo pavedimu (1 dalis). Vykdymo išlaidos grindžiamos ekonominiais skaičiavimais, atsižvelgiant į veiklos atliekant antstolio funkcijas pobūdį. Vykdomosios bylos administravimo išlaidos turi atitikti antstolio ir jo darbuotojų patiriamas sąnaudas (materialines ir laiko) vykdymo veiksams atlikti. Atlygis antstoliui nustatomas įvertinant poreikį sukurti tinkamas klientų aptarnavimo sąlygas ir įdarbinti reikalingos kvalifikacijos darbuotojus, atsižvelgiant į vykdymo išlaidų perskirstymą (kryžminį subsidijavimą) tarp skirtingų vykdymo proceso dalyvių. Vykdomosiose bylose dėl pinigų sumų išieškojimo vykdomosios bylos administravimo išlaidų ir atlygio antstoliui dydžiai nustatomi atsižvelgiant į išieškotiną sumą (2 dalis). Vykdymo išlaidų dydį, apskaičiavimo ir apmokėjimo tvarką nustato Sprendimų vykdymo instrukcija (3 dalis).
22. Administravimo išlaidų ir atlygio antstoliui dydžiai vykdant vykdomuosius dokumentus dėl pinigų sumų išieškojimo nurodyti Sprendimų vykdymo instrukcijos 109 punkte, o atlygio antstoliui apskaičiavimo tvarka detalizuota 110-113 punktuose. Sprendimų vykdymo instrukcijoje įtvirtintos ir specialios nuostatos, nustatančios atlygio antstoliui apmokėjimo ir išieškojimo tvarką, atsižvelgiant į vykdomosios bylos procesinę eigą, priklausomai nuo to, ar – skolininkas sumoka skolą, šalys sudaro skolos padengimo ar taikos sutartį. Be to, skirtingus teisinius padarinius sukelia skolos sumokėjimas, skolos padengimo ar taikos sutarties sudarymas per raginime įvykdyti sprendimą nustatytą terminą ar jam pasibaigus. Sprendimų vykdymo instrukcijos 163 punkte nustatyta, kad kai skolininkas įvykdo sprendimą arba šalys sudaro taikos ar skolos padengimo sutartį per raginime įvykdyti sprendimą nustatytą terminą, iš skolininko išieškomos administravimo išlaidos ir išlaidos tretiesiems asmenims. Atlygis antstoliui šiuo atveju neįrašomas. Taigi, jeigu skolininkas įvykdo sprendimą gera valia, per raginime nustatytą terminą, jis neturi mokėti atlygio antstoliui. Tačiau jeigu skolininkas neįvykdo sprendimo geruoju ir pradedamas priverstinis sprendimo vykdymas, skolininkas turi suvokti, kad priverstinis sprendimo vykdymas sukels jam papildomų neigiamų turinių padarinių. Tokie neigiami padariniai skolininkui už vykdymo procesą reglamentuojančių normų netinkamą vykdymą nustatyti Sprendimų vykdymo instrukcijos 164 punkte, kuriame įtvirtinta, kad kai skolininkas įvykdo sprendimą arba šalys sudaro taikos ar skolos padengimo sutartį pasibaigus raginime įvykdyti sprendimą nustatytam terminui, iš skolininko išieškomos visos vykdymo išlaidos. Ši nuostata reškia, kad tokiu atveju iš skolininko išieškomos ne tik administravimo ir atskirų vykdymo veiksmų išlaidos, bet ir atlygis antstoliui už vykdomojo dokumento ar jo dalies įvykdymą.

Dėl antstolio teisės į atlygį, atlygio dydžio, kai skolininkas priverstinio vykdymo procese pats sumoka skolą ar kitaip atsiskaito su ieškotoju

23. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad atlyginimo antstoliui už vykdomojo dokumento įvykdymą teisinis reglamentavimas paaiškinamas tuo, jog

priverstinis teismo sprendimų vykdymas yra antstolio profesinė veikla, kurią griežtai reglamentuoja ir už kurios vykdymą atlyginimą antstoliui nustato valstybė. Remiantis valstybės nustatyto vykdymo išlaidų teisiniu reglamentavimu susiklosto teisėti antstolių ekonominiai lūkesčiai. Valstybės nustatyta atlyginimo antstoliui už jam pavestų funkcijų vykdymą tvarka ir dydžiai yra pagrindas antstoliams tikėtis tam tikro rezultato, jeigu jie veiks teisėtai. Taigi antstolis turi teisėtą pagrindą tikėtis, kad už teisėtą priverstinio pobūdžio priemonių panaudojimą, įvykdant vykdomąjį dokumentą, kurio skolininkas neįvykdė savanoriškai, jis gaus nustatytą atlyginimą. Nuostata, kad antstoliui neturi būti mokamas atlyginimas, jei skolininkas priverstinio vykdymo procese pats sumoka skolą ar kitaip atsiskaito su išieškotoju, reikštų antstolio teisėtų lūkesčių principo pažeidimą. Tas faktas, kad priverstinio vykdymo proceso metu skolininkas pats sumoka skolą ar kitaip atsiskaito su išieškotoju, nėra pagrindas pripažinti, kad skolininkas įvykdė vykdomąjį dokumentą gera valia, nes tą jis padaro jau prasidėjus priverstinio vykdymo procesui. Antra vertus, šis faktas nėra pagrindas laikyti, kad antstolis neįvykdė vykdomojo dokumento, nes jis faktiškai neišieškojo išieškinamos sumos. Šiuo atveju svarbu tai, kad skolininkas įvykdė atitinkamą vykdomąjį dokumentą pasibaigus terminui, per kurį jis galėjo įvykdyti jį gera valia, t. y. prasidėjus priverstinio vykdymo procesui. Be to, pozicija, kad nurodytu atveju antstoliui turi būti atlyginamos tik faktiškai turėtos vykdymo išlaidos, reikštų, jog būtų padengiamos tik faktinės vykdymo sąnaudos, t. y. antstolio kontoros sąnaudos, kurios neapima antstolio, kaip fizinio asmens, uždarbio, t. y. tokiu atveju antstolis galėtų padengti tik turėtas išlaidas, tačiau negalėtų užsidirbti iš savo veiklos, t. y. negautų atlyginimo kaip fizinis asmuo. Tokia situacija panaikintų jo motyvą efektyviai vykdyti vykdomuosius dokumentus. Taigi teisėtų lūkesčių principo pažeidimas gali turėti neigiamą poveikį sprendimų vykdymo veiksmingumui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. vasario 5 d. nutartis civilinėse bylose Nr. 3K-7-1/2007 ir Nr. 3K-7-5/2007).

24. Atlyginimo antstoliui suma negali būti skaičiuojama kaip atlyginimas už konkrečiai atliktą darbą, įvertinus darbo sąnaudas, sugaištą laiką, kitus konkrečius vykdymo veiksmus, nes antstolio atlyginimo dydis procentine išraiška pagal išieškinamą sumą reglamentuotas Sprendimų vykdymo instrukcijoje (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-283-313/2017, 44 punktas).
25. Antstoliui mokėtino atlygio dydis apskaičiuojamas pagal Sprendimų vykdymo instrukciją (taikomas minimalus atlygio antstoliui dydis arba procentine išraiška išreikštas atlygio antstoliui dydis) ir nėra siejamas su antstolio konkrečioje vykdomojoje byloje atliktų vykdymo veiksmų apimtimi. Kasacinio teismo praktikoje taip pat yra pripažįstama galimybė tam tikrais atvejais, atsizvelgiant į faktines bylos aplinkybes, sumažinti antstoliui pagal Sprendimų vykdymo instrukciją apskaičiuotą mokėtiną atlygį.
26. Kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad kiekvienu atveju teismas privalo nustatyti, analizuoti ir vertinti konkrečios bylos aplinkybes ir dėl antstoliui priteistino atlyginimo dydžio spręsti siekdamas tiek skolininko, tiek antstolio teisėtų interesų pusiausvyros. Tuo atveju, kai skolininkas įvykdo vykdomąjį dokumentą (jo dalį) pasibaigus raginime (siūlyme) nustatytam terminui ir teismas nusprendžia, kad, atsizvelgiant į konkrečios nagrinėjamos bylos aplinkybes, šis atlyginimas mažintinas, tai antstoliui priteisiamas atlyginimas už vykdomojo dokumento (jo dalies) įvykdymą neturi būti mažesnis už Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytą minimalų šio atlyginimo dydį. Tik tam tikrais, tačiau itin išimtiniais atvejais, kai skolininkas įvykdo vykdomąjį dokumentą (jo dalį) pasibaigus raginime (siūlyme) nustatytam terminui, dėl aplinkybių, prilystančių nenugalimos jėgos (pranc. *force majeure*) aplinkybėms, antstoliui gali būti priteisiamas mažesnis nei Sprendimų vykdymo instrukcijoje nustatytas minimalus atlyginimas. Siekiant nustatyti konkretų atlyginimo dydį turi būti įvertintos faktinės bylos aplinkybės: skolininko pastangos atsiskaityti su išieškotoju iki priverstinio vykdymo pradėjimo, iki raginime nurodyto termino, ar skolininkas bendradarbiavo su antstoliu, išieškotojo ir antstolio veiksmai priverstinio vykdymo metu ir kt. Prieš sprendžiant apie konkretų atlyginimo dydį visų pirma turėtų būti nustatyta išieškotina ir išieškota suma, kurios pagal Sprendimų vykdymo instrukciją yra pagrindas atlyginimo dydžiui apskaičiuoti, tada pagal pateiktą išaiškinimą, atsizvelgiant į nustatytas bylos aplinkybes, spręsti, ar yra pagrindas šį atlyginimą sumažinti. Net ir pradėjus priverstinio vykdymo procesą, priklausomai nuo skolininko elgesio, skolininko patiriamų neigiamų padarinių mastas gali labai skirtis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. liepos 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-371-701/2016, 30 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).

Dėl antstolio teisės į atlygį, atlygio dydžio, kai, pasibaigus raginime įvykdyti vykdomąjį dokumentą nustatytam terminui, skolininkas su išieškotoju sudaro taikos sutartį dėl mokesstinės nepriemokos mokėjimo tvarkos, tačiau neišsprendžia vykdymo išlaidų paskirstymo ir apmokėjimo klausimo

27. Sprendimų vykdymo instrukcijos 167 punkte nustatyta, kad jeigu vykdomoji byla nutraukiama dėl to, kad išieškotojas ir skolininkas sudarė taikos sutartį arba skolos padengimo sutartį (CK 6.436 straipsnis) ir vykdymo išlaidų paskirstymo ir apmokėjimo klausimas nebuvo išspręstas taikos sutartyje arba skolos padengimo sutartyje, vykdomoji byla neužbaigiama ir visos vykdymo išlaidos išieškomos iš skolininko.
28. Kadangi, kaip minėta šios nutarties 21 punkte, pagal CPK 609 straipsnio 1 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą vykdymo išlaidas, be kita ko, sudaro atlygis antstoliui, nutraukus vykdomąją bylą dėl to, kad išieškotojas ir skolininkas sudarė taikos sutartį arba skolos padengimo sutartį, bet neišsprendė vykdymo išlaidų paskirstymo ir apmokėjimo klausimo, antstolis įgyja teisę reikalauti iš skolininko ir atlygio už sprendimo priverstinį vykdymą.
29. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad antstolis V. Drungilas 2021 m. rugsėjo 13 d. pradėjo vykdyti vykdomąją bylą Nr. 0047/21/01174 pagal VMI 2021 m. rugpjūčio 9 d. sprendimą išieškoti iš skolininkės UAB „InLT“ VMI naudai 1 281 095,68 Eur mokesstinę nepriemoką. Skolininkė neįvykdė savo prievolės iki vykdomojo dokumento pateikimo antstoliui momento, taip pat ir per antstolio nustatytą raginimo terminą. Antstoliui priverstinai vykdamas išieškojimą iš skolininkės UAB „InLT“, iki 2022 m. vasario 23 d. buvo išieškota 95 929,40 Eur skola išieškotojai VMI ir 3838,66 Eur atlygis antstoliui. Klaipėdos apygardos teismas 2022 m. kovo 23 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. eB2-474-613/2022 priėmė pareiškimą dėl nemokumo bylos skolininkei iškelimo. Antstolis, gavęs Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. kovo 23 d. nutartį, 2022 m. kovo 25 d. patvarkymu Nr. S-22-47-5603 sustabdė vykdomąją bylą. Klaipėdos apygardos teismas 2022 m. kovo 31 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. eB2-474-613/2022 skolininkei iškėlė nemokumo bylą. Lietuvos apeliacinis teismas 2022 m. birželio 7 d. nutartimi panaikino Klaipėdos apygardos teismo 2022 m. kovo 31 d. nutartį, patvirtino išieškotojos VMI ir skolininkės sudarytą taikos sutartį dėl mokesstinės nepriemokos mokėjimo dalimis, nutraukė bylą dėl nemokumo bylos iškelimo skolininkei.
30. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad tuo atveju, kai taikos sutartis sudaroma ne tiesiogiai vykdymo procese, būtina įvertinti, ar ji susijusi su vykdymu ir jame atliktais antstolio veiksmais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-425-611/2016, 19 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika). Šiuo atveju kitoje civilinėje byloje teismo patvirtinta taikos sutartimi šalys susitarė dėl Valstybinės mokesčių inspekcijos 2021 m. rugpjūčio 9 d. sprendimo išieškoti iš skolininkės UAB „InLT“ VMI naudai 1 281 095,68 Eur mokesstinę nepriemoką sumokėjimo tvarkos. Kadangi teismo patvirtinta taikos sutartimi šalys susitarė dėl tos pačios prievolės, kuri buvo priverstinai vykdoma išieškotojos VMI naudai antstolio V. Drungilo vykdomojoje byloje, pakeitimo ir naujų šios prievolės įvykdymo sąlygų, tai, akivaizdu, kad ši sutartis, nors ir sudaryta netiesiogiai vykdymo procese, yra neatsiejamai susijusi su antstolio veiksmais vykdomojoje byloje.
31. Pagal kasacinio teismo praktiką, jei šalys taikos sutartimi tarpusavio nuolaidomis susitaria dėl atsiskaitymo, šia sutartimi padengiamas vykdomojoje byloje vykdytas išieškojimas, šalys susitaria vykdyti prievolę kitokiu būdu ar pakeisti jos apimtį, tai vertintina kaip vykdomosios bylos užbaigimas išieškotojo ir skolininko taikos sutartimi (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-419-915/2015; 2017 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-465-916/2017, 32, 33 punktai).
32. Įvertinusi tai, kas nurodyta šios nutarties 27–31 punktuose, išplėstinė teisėjų kolegija nusprendžia, kad po to, kai Lietuvos apeliacinis teismas

2022 m. birželio 7 d. nutartimi patvirtino išieškotojos VMI ir skolininkės sudarytą taikos sutartį dėl mokestinės nepriemokos mokėjimo dalimis ir nutraukė bylą dėl nemokumo bylos iškelimo skolininkei, antstolis V. Drungilas turėjo pagrindą neužbaigti vykdomosios bylos ir iš skolininkės išieškoti visas vykdymo išlaidas, be kita ko, ir atlygį už sprendimo priverstinį vykdymą.

33. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad 2022 m. birželio 9 d. antstolio patvarkymu Nr. S-22-47-17031 vykdomoji byla atnaujinta. 2022 m. birželio 9 d. vykdomojoje byloje antstolis priėmė patvarkymą dėl skolų ir vykdymo išlaidų apskaičiavimo Nr. 0047/21/01174, pagal kurį vykdymo išlaidos yra 47 550,48 Eur, tarp jų antstolio atlygis 47 405,17 Eur. Po to, kai 2022 m. birželio 10 d. buvo priimtas pasiūlymas Nr. S-22-17114 dėl vykdymo išlaidų ir 2022 m. birželio 15 d. nurodymas Nr. S-22-47-17444 priverstinai nurašyti 47 550,48 Eur, 2022 m. birželio 17 d. patvarkymu Nr. S-22-47-17714 antstolis nutarė nutraukti vykdomąją bylą. 2022 m. liepos 7 d. patvarkymu Nr. 036-740 antstolis panaikino 2022 m. birželio 10 d. pasiūlymą Nr. S-22-17114 dėl vykdymo išlaidų sumokėjimo ir 2022 m. birželio 15 d. nurodymą Nr. S-22-47-17444 priverstinai nurašyti lėšas. 2022 m. liepos 8 d. antstolis atliko vykdymo išlaidų apskaičiavimą Nr. 036-742, pagal kurį vykdymo išlaidos (antstolio atlygis) sudaro 47 309,57 Eur.
34. Bylą nagrinėję teismai nusprendė, kad po to, kai kitoje civilinėje byloje teismas 2022 m. birželio 7 d. (pasibaigus raginime įvykdyti sprendimą nustatytam terminui) patvirtino išieškotojos ir skolininkės sudarytą taikos sutartį, kuria šalys susitarė, jog dalį skolos skolininkė turi sumokėti iki taikos sutarties sudarymo, o dėl likusios nepriemokos sumos grąžinimo šalys sudarė nepriemokos grąžinimo dalimis grafiką, pagal kurį skolininkė nuo 2022 m. birželio mėnesio iki 2023 m. lapkričio mėnesio kas mėnesį mokės išieškotojai po 31 198,92 Eur, antstolis įgijo teisę apskaičiuoti atlygį nuo visos išieškinamos sumos. Bylą nagrinėjusių teismų vertinimu, toks aiškinimas atitinka kasacinio teismo praktiką. Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad vadovavosi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. liepos 15 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 3K-3-371-701/2016 ir 2017 m. gruodžio 22 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 3K-3-465-916/2017 formuojama kasacinio teismo praktika.
35. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, kad tiek Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. liepos 15 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-371-701/2016, tiek 2017 m. gruodžio 22 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-465-916/2017 nurodyta, kad byloje nustatyta aplinkybė, jog visa vykdomojoje byloje išieškotina suma buvo išieškota ir (ar) sumokėta pasibaigus raginime įvykdyti sprendimą nustatytam terminui, todėl atlygio antstoliui dydis turi būti apskaičiuojamas nuo visos išieškinamos sumos.
36. Kaip minėta šios nutarties 23 punkte, nuostata, kad antstoliui neturi būti mokamas atlyginimas, jeigu skolininkas priverstinio vykdymo procese pats sumoka skolą ar kitaip atsiskaito su išieškotoju, reikštų antstolio teisėtų lūkesčių principo pažeidimą, o faktas, kad priverstinio vykdymo proceso metu skolininkas pats sumoka skolą ar kitaip atsiskaito su išieškotoju, nėra pagrindas laikyti, kad antstolis neįvykdė vykdomojo dokumento, nes jis faktiškai neieškojo išieškinamos sumos.
37. Taigi, pagal kasacinio teismo praktiką, atlygio antstoliui dydis turi būti apskaičiuojamas nuo visos išieškinamos sumos tais atvejais, kai buvo išieškota visa vykdomojoje byloje išieškotina suma, neatsižvelgiant į tai, ar ją išieškojo antstolis ar skolininkas priverstinio vykdymo procese pats sumokėjo skolą arba kitaip atsiskaitė su išieškotoju.
38. Kasacinio teismo praktikoje ne kartą sprendta dėl atlygio antstoliui priteisimo taikos sutarties sudarymo atveju (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. balandžio 6 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-81-823/2022 ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką), tačiau atkreiptinas dėmesys, jog nurodytose kasacinio teismo nagrinėtose bylose buvo sprendta dėl taikos sutarties, patvirtintos kitoje civilinėje byloje, kvalifikavimo kaip turinčios sąsają su vykdomąja byla, jos nutraukimu, taikos sutarties sudarymo per raginime įvykdyti sprendimą nurodytą terminą ar jam pasibaigus teisiniu padariniu, poreikio mažinti atlygį antstoliui įvertinus individualias aplinkybes. Nagrinėjamoje byloje esminis keliamas klausimas dėl atlygio antstoliui skaičiavimo, t. y. ar tuo atveju, kai taikos sutartimi susitarta dėl skolos sumokėjimo dalimis per taikos sutartyje nustatytą terminą ateityje, toks atlygis skaičiuotinas nuo išieškos sumos ar vis dėlto nuo visos išieškinamos sumos, nors ši suma dar ir nesumokėta.
39. Atkreiptinas dėmesys, jog Sprendimų vykdymo instrukcijos 109 punkte, nustatant procentinę išraišką išreikštus atlygio antstoliui dydžius, aiškiai nurodyta, jog šiame punkte nustatytas procentas skaičiuojamas nuo išieškos sumos. Tačiau kartu sutiktina, jog Sprendimų vykdymo instrukcijoje vartojamos išieškinamos sumos ir išieškos sumos sąvokos siekiant apibrėžti iš esmės tapacias situacijas, todėl ši terminija gali būti vertinama kaip klaidinanti. Nėgana to, Sprendimų vykdymo instrukcijos 113 punkte įtvirtinant vykdymo išlaidų apskaičiavimo formulę, vartojama ir realiai išieškos sumos sąvoka.
40. Kasacinio teismo vertinimu, toks taisyklių formulavimas Sprendimų vykdymo instrukcijoje iš esmės reiškia, jog įtvirtinant šias taisykles, buvo nepaisyta vieno teisėkūros procese taikytino principo – aiškumo, reikšiančio, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas. Vienas esminių Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo elementų yra teisinis tikrumas ir teisinis aiškumas. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams, *inter alia* (be kita ko), tai, kad teisės aktuose nustatyti reikalavimai turi būti grindžiami bendro pobūdžio nuostatomis (teisės normomis ir principais), kurias įmanoma taikyti visiems numatytiems atitinkamų teisių santykių subjektams; diferencijuotas teisinis reguliavimas turi būti grindžiamas tik atitinkamais teisės aktais reguliuojamų visuomeninių santykių subjektų padėties objektyviais skirtumais; įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, teisės aktų formuluočių turi būti tikslūs, turi būti užtikrinama teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna, teisės aktuose neturi būti nuostatų, vienu metu skirtingai reguliuojančių tuos pačius visuomeninius santykius (Konstitucinio Teismo 2008 m. gruodžio 24 d. nutarimas).
41. Būtent teismui tenka pareiga tokius netikslumus pašalinti ir Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostatas išaiškinti taikant teisės aiškinimo metodus. Atskleisti atskirų teisės akte pavartotų sąvokų prasmę galima išsiaiškinus to teisės akto paskirtį, jo reguliuojamų santykių pobūdį ir apimtį, reguliavimo ypatumus ir pan. Tai galima padaryti taikant įvairius teisės aiškinimo metodus, tarp jų – sisteminį, nes kiekviena teisės norma yra vientiso teisės akto sudedamoji dalis, susijusi su kitomis to teisės akto normomis.
42. Išplėstinė teisėjų kolegija išaiškina, kad suma, dėl kurios sumokėjimo ateityje šalys susitarė taikos sutartimi, negali būti prilyginama priverstinio vykdymo procese išieškotai sumai (neatsižvelgiant į tai, ar ją išieškojo antstolis ar skolininkas priverstinio vykdymo procese pats sumokėjo skolą arba kitaip atsiskaitė su išieškotoju), nes skola išieškotojui nebuvo sumokėta, išieškotojo reikalavimo teisė skolininkui dėl skolos sumokėjimo išliko. Priešingas aiškinimas, t. y. aiškinimas, kad suma, dėl kurios sumokėjimo ateityje šalys susitarė taikos sutartimi, yra priverstinio vykdymo procese išieškota suma ir nuo jos turi būti skaičiuojamas atlygis antstoliui, reikštų, jog antstolis du kartus gali gauti atlygį už priverstinį tos pačios sumos išieškojimą, nes jeigu skolininkas nevykdytų taikos sutartimi prisiimtų įsipareigojimų dėl skolos sumokėjimo, dėl priverstinio tokių įsipareigojimų įvykdymo išieškotojui kreipusis į antstolį, pastarasis įgytų teisę į atlygį už priverstinį skolos išieškojimą. Pažymėtina, kad Sprendimų vykdymo instrukcijos 110 punkte reglamentuota, kokia tvarka turi būti apskaičiuotas atlygis antstoliui, kai išieškos dalį skolos vykdomasis dokumentas antstoliui pateikiamas vykdyti pakartotinai. Nors šiame punkte nurodoma, kad atlygis skaičiuojamas nuo išieškinamos sumos, tačiau pateikta nuoroda į Instrukcijos 109 punkte nurodyto atlygio antstoliui dydį, kuris skaičiuojamas nuo išieškos sumos. Analogiškai šie terminai vartojami ir Sprendimų vykdymo instrukcijos 111 punkte – procentine išraiška išreikštas atlygio antstoliui dydis apskaičiuojamas išieškotiną sumą dauginant iš Instrukcijos 109 punkte nurodytų procentų. Jeigu apskaičiuotas atlygio antstoliui dydis yra mažesnis už Instrukcijos 109 punkte nustatytą minimalų atlygį antstoliui, išieškomas minimalus atlygis antstoliui. Nurodytos Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostatos taip pat patvirtina siekį diferencijuoti atlygio antstoliui skaičiavimą, atsižvelgiant į vykdomosios bylos užbaigimo teisinį pagrindą ir tokiu užbaigimu sukeliamus teisinius padarinius, o skolininkui sudarius taikos sutartį ar skolos padengimo sutartį taip pat turi būti vertinamas ir šalių susitarimas dėl išieškinamos sumos mokėjimo.
43. Vadinas, sprendžiant dėl atlygio antstoliui dydžio, kai teisę išieškoti atlygį iš skolininko antstolis įgyja pagal Sprendimų vykdymo instrukcijos

167 punktą, turi būti nustatyta priverstinio vykdymo procese išieškota suma (neatsižvelgiant į tai, ar ją išieškojo antstolis ar skolininkas priverstinio vykdymo procese pats sumokėjo skolą arba kitaip atsiskaitė su išieškotoju). Todėl, pagal Sprendimų vykdymo instrukcijos 167 punktą, išieškota skola yra pinigų sumos, kurią taikos sutartini skolininkas įsipareigojo sumokėti išieškotojui iki taikos sutarties pasirašymo (patvirtinimo) ir tokį įsipareigojimą įvykdė, taip pat ir pagal skolos padengimo sutartį (CK 6.436 straipsnis) skolininko turto, perduoto išieškotojui nuosavybės teise už turtinę skolą, kaina.

44. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad pagal skolininkės ir išieškotojos sudarytą taikos sutartį dalį skolos skolininkė turėjo sumokėti iki taikos sutarties sudarymo. Iš Lietuvos teismų informacinėje sistemoje LITEKO bei antstolio V. Drungilo vykdomojoje byloje esančios Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. birželio 7 d. nutarties, kuria buvo patvirtinta išieškotojos ir skolininkės sudaryta taikos sutartis, matyti, kad skolininkė įsipareigojo iki taikos sutarties pasirašymo sumokėti išieškotojai 50 proc. 2019 metų pelno mokesčio, t. y. 62 045,44 Eur. Nors pagal tai, kas nurodyta šios nutarties 43 punkte, minėto skolininkės įsipareigojimo (ne)įvykdymo faktas reikšmingas sprendžiant dėl antstolio atlygio dydžio, byla nagrinėjė teismui šios aplinkybės nenustatinėjo, dėl to netinkamai taikė šioje nutartyje aptartas Sprendimų vykdymo instrukcijos nuostatas dėl atlygio antstoliui skaičiavimo.

Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos 164 ir 167 bei 113 punktuose įtvirtinto teisinio reguliavimo santykio ir jų taikymo sprendžiant dėl antstolio teisės į atlygį ir jo dydžio, kai, pasibaigus raginime įvykdyti vykdomąjį dokumentą nustatytam terminui, sudaroma taikos sutartis

45. Pareiškėja kasaciniame skunde nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas vadovavosi Sprendimų vykdymo instrukcijos 164, 167 punktais ir nepagrįstai netaikė šios instrukcijos 113 punkto nuostatos. Suinteresuotas asmuo antstolis V. Drungilas atsiliepime į pareiškėjos kasacinį skundą nurodo, kad pareiškėja nepagrįstai kelia klausimą dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos 113 punkto taikymo nagrinėjamu atveju. Išieškotoja ir skolininkė sudarė taikos sutartį, todėl vykdymo išlaidos išieškomos Sprendimų vykdymo instrukcijos 164 ir 167 punktų, o ne 113 punkto pagrindu.
46. Kaip matyti iš Sprendimų vykdymo instrukcijos 164 ir 167 punktuose įtvirtinto teisinio reguliavimo, šiuose punktuose nustatyti vykdymo išlaidų, be kita ko, ir atlygio antstoliui, išieškojimo iš skolininko pagrindai. Kai skolininkas įvykdo sprendimą arba šalys sudaro taikos ar skolos padengimo sutartį pasibaigus raginime įvykdyti sprendimą nustatytam terminui, iš skolininko išieškomos visos vykdymo išlaidos (164 punktas). Jeigu vykdomoji byla nutraukiama dėl to, kad išieškotojas ir skolininkas sudarė taikos sutartį arba skolos padengimo sutartį (CK 6.436 straipsnis) ir vykdymo išlaidų paskirstymo ir apmokėjimo klausimas nebuvo išspręstas taikos sutartyje arba skolos padengimo sutartyje, vykdomoji byla neužbaigiama ir visos vykdymo išlaidos išieškomos iš skolininko (167 punktas). Kasacinio teismo vertinimu, Sprendimų vykdymo instrukcijos 164 ir 167 punktų nuostatos skirtos vykdymo išlaidų apmokėjimui ir išieškojimui reguliuoti, tai patvirtina ir šio Sprendimų vykdymo instrukcijos VIII skyriaus pavadinimas „Vykdomo išlaidų apmokėjimas ir išieškojimas“, tačiau vykdymo išlaidų dydžiai ir rūšys sureguliuoti VII Sprendimų vykdymo instrukcijos skyriuje.
47. Kaip matyti iš Sprendimų vykdymo instrukcijos 113 punkte įtvirtinto teisinio reguliavimo, šiame punkte reglamentuojamas atlygio antstoliui apskaičiavimas, jeigu buvo išieškota mažesnė suma nei visa skola su vykdymo išlaidomis. Jeigu buvo išieškota mažesnė suma nei visa skola su vykdymo išlaidomis, atlygis antstoliui apskaičiuojamas proporcingai išieškotojams tenkančiai sumai pagal formulę:

$$R \text{ ————— } * A$$
$$I + A$$

R – realiai išieškota suma, atskaičius administravimo išlaidas ir išlaidas tretiesiems asmenims;
I – išieškotina suma;
A – Instrukcijos 110–112 punktuose nustatyta tvarka apskaičiuotas atlygio antstoliui dydis, jeigu vykdomasis dokumentas būtų visiškai įvykdytas (113 punktas).

48. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, kad Sprendimų vykdymo instrukcijos 164 ir 167 punktuose įtvirtintas teisinis reguliavimas, nustatantis vykdymo išlaidų, be kita ko, ir atlygio antstoliui, apmokėjimo ir išieškojimo iš skolininko tvarką, nekonkuruoja su šios instrukcijos 113 punkte įtvirtintu teisiniu reguliavimu, kuriuo reglamentuojamas atlygio antstoliui apskaičiavimas ir kuris turėtų būti taikomas, jeigu buvo išieškota mažesnė suma nei visa skola su vykdymo išlaidomis. Todėl išplėstinė teisėjų kolegija nesutinka su suinteresuoto asmens V. Drungilo atsiliepime į pareiškėjos kasacinį skundą teiginiu, kad pareiškėja nepagrįstai kelia klausimą dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos 113 punkto taikymo nagrinėjamu atveju. Kadangi nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad priverstinio vykdymo procese išieškota mažesnė suma nei visa skola su vykdymo išlaidomis, atlygis antstoliui turėjo būti apskaičiuojamas taikant Sprendimų vykdymo instrukcijos 113 punkte įtvirtintą teisinį reguliavimą.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

49. Įvertinusi visa, kas nurodyta pirmiau, išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, kad byla nagrinėjė teismui netinkamai aiškino ir taikė teisės normas, reglamentuojančias atlygį antstoliui už vykdomojo dokumento (jo dalies) įvykdymą, nukrupo nuo kasacinio teismo praktikos, todėl teismų nutartys naikintinos. Kadangi tinkamam teisės normų, reglamentuojančių atlygį antstoliui už vykdomojo dokumento (jo dalies) įvykdymą, taikymui reikia nustatyti faktines bylos aplinkybes, spręsti, ar pagal nustatytas faktines aplinkybes, atsižvelgiant į kasacinio teismo praktiką, nėra pagrindo mažinti antstoliui apskaičiuotą atlyginimą, byla perduotina iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui (CPK 346 straipsnio 2 dalies 2 punktas, 359 straipsnio 1 dalies 5 punktas, 3 dalis, 360 straipsnis).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

50. Kasaciniam teismui nusprendus perduoti byla iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, šalių bylinėjimosi išlaidų atlyginimo ir valstybės turėtų išlaidų paskirstymo klausimas paliktinas spręsti šiam teismui (CPK 93, 96 straipsniai).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija, vadovaudamasi CPK 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu 360 ir 362 straipsniais,

n u t a r i a :

Telšių apylinkės teismo 2022 m. rugpjūčio 23 d. nutartį ir Šiaulių apygardos teismo 2022 m. spalio 12 d. nutartį panaikinti ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Danguolė Bublienė

Gražina Davidonienė

Artūras Driukas

Andžej Maciejewski

Donatas Šernas

Algirdas Taminskas

Egidija Tamošiūnienė